

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (deseto vijeće)

20. listopada 2022.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Unutarnje tržište – Uredba (EU) br. 910/2014 – Članak 3. točka 12. – Pojam ‚kvalificirani elektronički potpis‘ – Članak 25. stavak 1. – Članak 26. – Prilog I. – Pravni učinci elektroničkih potpisa – Zahtjevi za napredne elektroničke potpise – Upravni akt donesen u obliku elektroničkog dokumenta potpisanog elektroničkim potpisom koji nije ‚kvalificirani elektronički potpis‘ – Kumulativni zahtjevi – Posljedice – Članak 3. točka 15. – Nepostojanje ‚kvalificiranog certifikata za elektronički potpis‘ – Unos kvalificiranog elektroničkog potpisa u certifikat koji je izdao pružatelj usluga povjerenja – Učinak – Ime nositelja elektroničkog potpisa koje je bilo predmet transliteracije u latinicu umjesto njegova uobičajenog pisanja ćiriličnim pismom”

U predmetu C-362/21,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Administrativen sad Veliko Trnovo (Upravni sud u Velikom Trnovu, Bugarska), odlukom od 14. svibnja 2021., koju je Sud zaprimio 9. lipnja 2021., u postupku

„Ekofrukt” EOOD

protiv

Direktor na Direkcija „Obžalvane i danačno-osiguritelna prakтика” – Veliko Trnovo,

SUD (deseto vijeće),

u sastavu: D. Gratsias, predsjednik vijeća, I. Jarukaitis i Z. Csehi (izvjestitelj), suci,

nezavisna odvjetnica: T. Čapeta,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za „Ekofrukt” EOOD, D. Y. Kirilova,

– za Direktora na Direkcija „Obžalvane i danačno-osiguritelna prakтика” – Veliko Trnovo, B. Nikolov,

* Jezik postupka: bugarski

- za bugarsku vladu, M. Georgieva i L. Zaharieva, u svojstvu agenata,
  - za belgijsku vladu, M. Jacobs i M. Van Regemorter, u svojstvu agenata,
  - za češku vladu, J. Očková, M. Smolek i J. Vlácil, u svojstvu agenata,
  - za Europsku komisiju, G. Braun D. Drambozova i P.-J. Loewenthal, u svojstvu agenata,
- odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnu odvjetnicu, da u predmetu odluči bez mišljenja,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 25. stavka 1. i članka 26. Uredbe (EU) br. 910/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o elektroničkoj identifikaciji i uslugama povjerenja za elektroničke transakcije na unutarnjem tržištu i stavljanju izvan snage Direktive 1999/93/EZ (SL 2014., L 257, str. 73.) i njezina Priloga I.
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između društva „Ekofrukt” EOOD, sa sjedištem u Bugarskoj, i Direktora na Direkcija „Obžalvane i danačno-osiguritelna praktila” – Veliko Trnovo (direktor Direkcije „Žalbe i praksa u području poreza i socijalnog osiguranja” u Velikom Trnovu, Bugarska; u daljnjem tekstu: Direktor) u vezi s rješenjem o razrezu poreza na dodanu vrijednost (PDV) koji Ekofrukt duguje za porezna razdoblja od kolovoza do listopada 2014.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Uvodne izjave 21., 23., 33. i 49. Uredbe br. 910/2014 glase kako slijedi:

„21. [...] Ova Uredba ne bi trebala obuhvaćati ni aspekte koji se odnose na sklapanje i valjanost ugovorâ ili drugih pravnih obveza ako postoje zahtjevi vezani uz oblik utvrđeni nacionalnim pravom ili pravom Unije. Osim toga, ona ne bi trebala utjecati na nacionalne zahtjeve vezane uz oblik koji vrijede za javne registre, a posebno trgovačke registre i zemljišne knjige.

[...]

(23) U mjeri u kojoj se ovom Uredbom stvara obveza priznavanja usluge povjerenja, takva usluga povjerenja može biti odbijena samo ako je osoba na koju se obveza odnosi, zbog tehničkih razloga na koje ona ne može neposredno utjecati, nije u mogućnosti učitati ili verificirati tu uslugu. Međutim, ta obveza sama po sebi ne bi smjela od javnog tijela zahtijevati nabavu hardvera ili softvera potrebnih za tehničku mogućnost učitavanja svih postojećih usluga povjerenja.

[...]

(33) Odredbe o korištenju pseudonimom u certifikatima ne bi trebale sprečavati države članice da zahtijevaju identifikaciju osoba na temelju prava Unije ili nacionalnog prava.

[...]

(49) Ovom bi Uredbom trebalo uspostaviti načelo prema kojem se elektroničkom potpisu ne bi smio uskratiti pravni učinak zbog toga što je on u elektroničkom obliku ili zbog toga što ne ispunjava zahtjeve kvalificiranog elektroničkog potpisa. Međutim, pravne učinke elektroničkih potpisa, osim zahtjeva predviđenih u ovoj Uredbi prema kojima bi kvalificirani elektronički potpis trebao imati jednake pravne učinke kao vlastoručni potpis, potrebno je odrediti nacionalnim pravom.”

4 Članak 2. te uredbe, naslovljen „Područje primjene”, u stavku 3. propisuje:

„Ova Uredba ne utječe na nacionalno pravo ili pravo Unije koje se odnosi na sklapanje i valjanost ugovorâ ili drugih pravnih ili postupovnih obveza u pogledu forme.”

5 Na temelju članka 3. navedene uredbe, naslovljenog „Definicije”:

„Za potrebe ove Uredbe primjenjuju se sljedeće definicije:

[...]

10. ‚elektronički potpis’ znači podaci u elektroničkom obliku koji su pridruženi ili su logički povezani s drugim podacima u elektroničkom obliku i koje potpisnik koristi za potpisivanje;

11. ‚napredan elektronički potpis’ znači elektronički potpis koji ispunjava zahtjeve navedene u članku 26.;

12. ‚kvalificirani elektronički potpis’ znači napredan elektronički potpis koji je izrađen pomoću kvalificiranih sredstava za izradu elektroničkog potpisa i temelji se na kvalificiranom certifikatu za elektroničke potpise;

[...]

15. ‚kvalificirani certifikat za elektronički potpis’ znači certifikat za elektroničke potpise koji izdaje kvalificirani pružatelj usluga povjerenja i koji ispunjava zahtjeve utvrđene u Prilogu I.;

16. ‚usluga povjerenja’ znači elektronička usluga koja se u pravilu pruža uz naknadu i koja se sastoji od:

(a) izrade, verifikacije i validacije elektroničkih potpisa, elektroničkih pečata ili elektroničkih vremenskih žigova, usluge elektroničke preporučene dostave i certifikata koji se odnose na te usluge; ili

(b) izrade, verifikacije i validacije certifikata za autentikaciju mrežnih stranica;

(c) čuvanja elektroničkih potpisa, pečata ili certifikata koji se odnose na te usluge;

[...]

18. ‚tijelo za ocjenjivanje sukladnosti‘ znači tijelo u smislu članka 2. točke 13. Uredbe (EZ) br. 765/2008 [Europskog parlamenta i Vijeća od 9. srpnja 2008. o utvrđivanju zahtjeva za akreditaciju i za nadzor tržišta u odnosu na stavljanje proizvoda na tržište i o stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 339/93 (SL 2008., L 218, str. 30.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 51., str. 154.)] koje je u skladu s tom Uredbom ovlašteno kao nadležno za provedbu ocjenjivanja sukladnosti kvalificiranog pružatelja usluga povjerenja i kvalificiranih usluga povjerenja koje on pruža;

[...]

23. ‚kvalificirano sredstvo za izradu elektroničkog potpisa‘ znači sredstvo za izradu elektroničkog potpisa koje ispunjava zahtjeve utvrđene u Prilogu II.;

[...]

35. ‚elektronički dokument‘ znači svaki sadržaj koji je pohranjen u elektroničkom obliku, a posebno kao tekstualni ili zvučni, vizualni ili audiovizualni zapis;

[...]”

6 Člankom 17. iste uredbe, naslovljenim „Nadzorno tijelo”, u biti se predviđa da države članice određuju nadzorno tijelo koje, među ostalim, treba nadzirati kvalificirane pružatelje usluga povjerenja kako bi se osiguralo da oni i kvalificirane usluge povjerenja koje pružaju ispunjavaju zahtjeve utvrđene u Uredbi br. 910/2014, koje pružateljima usluga povjerenja i uslugama koje pružaju dodjeljuje i ukida kvalificirani status.

7 Članak 25. te uredbe, naslovljen „Pravni učinci elektroničkih potpisa”, glasi kako slijedi:

„1. Elektroničkom potpisu se kao dokazu u sudskim postupcima ne smiju uskratiti pravni učinak i dopuštenost samo zbog toga što je on u elektroničkom obliku ili zbog toga što ne ispunjava sve zahtjeve za kvalificirani elektronički potpis.

2. Kvalificirani elektronički potpis ima jednak pravni učinak kao vlastoručni potpis.

[...]”

8 Članak 26. navedene uredbe, naslovljen „Zahtjevi za napredne elektroničke potpise”, glasi:

„Napredan elektronički potpis mora ispunjavati sljedeće zahtjeve:

(a) na nedvojbena način je povezan s potpisnikom;

(b) omogućava identificiranje potpisnika;

(c) izrađen je korištenjem podacima za izradu elektroničkog potpisa koje potpisnik može, uz visoku razinu pouzdanja, koristiti pod svojom isključivom kontrolom; i

(d) povezan je s njime potpisanim podacima na način da se može otkriti bilo koja naknadna izmjena podataka.”

- 9 Pod naslovom „Zahtjevi za kvalificirane certifikate za elektroničke potpise”, u Prilogu I. toj uredbi nabrajaju se različiti podaci koje kvalificirani certifikati za elektroničke potpise moraju sadržavati. Tako, u skladu s točkama (b) do (d) tog priloga, ti certifikati moraju sadržavati skup podataka koji nedvojbeno predstavljaju kvalificiranog pružatelja usluga povjerenja koji izdaje kvalificirane certifikate, uključujući barem ime potpisnika, ili pseudonim, pri čemu, ako se koristi pseudonimom, on mora jasno naznačiti i podatke za validaciju elektroničkog potpisa koji odgovaraju podacima za izradu elektroničkog potpisa.
- 10 Prilog II. Uredbi br. 910/2014, naslovljen „Zahtjevi za kvalificirana sredstva za izradu elektroničkih potpisa”, u svojoj točki 1. predviđa, među ostalim, da kvalificirana sredstva za izradu elektroničkih potpisa moraju pomoću odgovarajućih tehničkih i postupovnih sredstava jamčiti barem to da je, među ostalim, u razumnoj mjeri osigurana povjerljivost podataka za izradu elektroničkog potpisa koji se upotrebljavaju za izradu elektroničkog potpisa, da se ti podaci praktički mogu pojaviti samo jedanput, da je elektronički potpis pouzdano zaštićen od bilo kakvog krivotvorenja i da zakoniti potpisnik može pouzdano zaštititi navedene podatke od upotrebe drugih osoba. Osim toga, u točki 3. tog priloga predviđa se da generiranje ili upravljanje podacima za izradu elektroničkog potpisa u ime potpisnika može obavljati isključivo kvalificirani pružatelj usluga povjerenja.

Bugarsko pravo

- 11 U skladu s člankom 3. Zakona za elektronični dokument i elektronične udostoveritelni usluge (Zakon o elektroničkom dokumentu i elektroničkim uslugama povjerenja, DV br. 34 od 6. travnja 2001.), u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: Zakon o elektroničkom dokumentu), „elektronički dokument” je elektronički dokument u smislu članka 3. točke 35. Uredbe br. 910/2014.
- 12 Člankom 13. Zakona o elektroničkom dokumentu propisuje se:
- „(1) Elektronički potpis znači elektronički potpis u smislu članka 3. točke 10. [Uredbe br. 910/2014].
- (2) Napredan elektronički potpis znači elektronički potpis u smislu članka 3. točke 11. [Uredbe br. 910/2014].
- (3) Kvalificirani elektronički potpis znači elektronički potpis u smislu članka 3. točke 12. [Uredbe br. 910/2014].
- (4) Pravni učinak elektroničkog potpisa i naprednog elektroničkog potpisa odgovara pravnom učinku vlastoručnog potpisa ako su to stranke tako dogovorile.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 13 Tužitelj u glavnom postupku, Ekofrukt EOOD, trgovačko je društvo čiji je predmet poslovanja prodaja voća i povrća na veliko i malo na nekoliko prodajnih mjesta. To je društvo bilo predmet poreznog nadzora u pogledu PDV-a za porezna razdoblja od kolovoza do studenoga 2014.
- 14 Nakon tog nadzora porezna su tijela 4. svibnja 2017. donijela rješenje o razrezu poreza. Odlučujući o tužbi koju je podnio tužitelj u glavnom postupku, Direktor je poništio to rješenje odlukom od 4. kolovoza 2017. te je naložio da se provede novi porezni nadzor.

- 15 U okviru tog novog nadzora, porezna su tijela 8. veljače 2018. donijela rješenje o razrezu poreza radi naplate ukupnog iznosa od 30 915,50 bugarskih leva (BGN) (oko 15 800 eura) na ime PDV-a za porezna razdoblja od kolovoza do listopada 2014., uvećano za zatezne kamate. Tu je odluku potvrdio Direktor odlukom od 18. rujna 2018.
- 16 Svi dokumenti porezne uprave izdani u okviru tog poreznog nadzora bili su izdani kao elektronički dokumenti i potpisani elektroničkim potpisom.
- 17 Tužiteljica u glavnom postupku je protiv odluke Direktora od 18. rujna 2018. podnijela tužbu Administrativen sadu Veliko Trnovo (Upravni sud u Velikom Trnovu, Bugarska), sudu koji je uputio zahtjev.
- 18 U okviru te tužbe osporava valjanost izdanih elektroničkih dokumenata ističući, s jedne strane, da ništa nije upućivalo na to da je riječ o elektroničkim dokumentima na kojima su elektronički potpisi i, s druge strane, da nedostaje „kvalificirani elektronički potpis”.
- 19 Sudu koji je uputio zahtjev podneseni su izvadci iz registra elektroničkih potpisa, iz kojih proizlazi da je pružatelj usluga povjerenja kvalificirao potpise poreznih tijela kao „poslovne elektroničke potpise”. Prema vještačenjima podnesenima sudu koji je uputio zahtjev, elektronički potpisi na elektroničkim dokumentima koje osporava tužitelj u glavnom postupku nisu „kvalificirani elektronički potpisi” u smislu članka 3. točke 12. Uredbe br. 910/2014.
- 20 Međutim, sud koji je uputio zahtjev smatra da je potrebno pojasniti taj pojam. Osim toga, ističe da se zahtijevaju dodatne informacije u pogledu opsega nadzora usklađenosti navedenih potpisa s informacijama koje prema zakonu moraju sadržavati kvalificirane certifikate za elektroničke potpise kako bi se moglo zaključiti postoji li takav potpis. U tom se pogledu osobito pita koja je vrijednost „poslovnog elektroničkog potpisa”, poput onog koji je upotrijebio pružatelj usluga povjerenja, ako taj pojam ne postoji u bugarskom pravnom poretku.
- 21 Osim toga, prema mišljenju navedenog suda, načelno je prihvaćeno da se člankom 25. Uredbe br. 910/2014 propisuje zabrana osporavanja elektroničkih dokumenata, tako da se elektronički dokument smatra valjanim čak i ako se utvrdi da je na njemu nekvalificirani elektronički potpis. Taj pristup doveo bi do neravnoteže između, s jedne strane, dokumenta izdanog u papirnatom obliku koji je vlastoručno potpisan i, s druge strane, elektroničkog dokumenta s elektroničkim potpisom. U slučaju osporavanja dokumenta u papirnatom obliku kojim se želi utvrditi da potpis koji se na njemu nalazi ne pripada navedenoj osobi, dokument o kojem je riječ poništava se jer nedostaje potpis. Suprotno tomu, čak i ako bi se u slučaju elektroničkog dokumenta utvrdilo da elektronički potpis nije „kvalificirani potpis”, ne bi se moglo smatrati da dokument nije potpisan te bi stoga taj dokument ostao valjan.
- 22 U tim okolnostima Administrativen sad Veliko Trnovo (Upravni sud u Velikom Trnovu) odlučio je prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
  - „1. Treba li članak 25. stavak 1. [Uredbe br. 910/2014] tumačiti na način da je poništenje upravnog akta donesenog u obliku elektroničkog dokumenta nedopušteno ako je taj akt potpisan elektroničkim potpisom koji nije „kvalificirani elektronički potpis”?
  2. Kako bi se utvrdilo je li neki elektronički potpis kvalificirani potpis, je li dovoljno unijeti „kvalificirani elektronički potpis” u certifikat koji je izdao pružatelj usluga povjerenja ili sud treba utvrditi da su ispunjeni zahtjevi iz članka 26. [Uredbe br. 910/2014] i njezina priloga I.?

3. Je li u slučaju poput onog koji je prethodno opisan, u kojem pružatelj usluga kvalificira elektronički potpis kao „poslovni”, ta okolnost dovoljna za utvrđenje da nije riječ o „kvalificiranom elektroničkom potpisu” ako nedostaje kvalificirani certifikat pružatelja usluga ili treba utvrditi ispunjavaju li potpisi sve zahtjeve za kvalificirani elektronički potpis?
4. Kad je riječ o ispitivanju usklađenosti kvalificiranog elektroničkog potpisa sa zahtjevima iz Priloga I. [Uredbi br. 910/2014], predstavlja li okolnost da je ime nositelja elektroničkog potpisa umjesto ćirilicom, kako se osoba identificira, navedeno latinicom povredu navedene uredbe, koja dovodi do toga da nije riječ o kvalificiranom elektroničkom potpisu?”

O prethodnim pitanjima

Dopuštenost

- 23 Europska komisija u biti smatra da su drugo i četvrto pitanje nedopušteni jer nisu relevantni za rješavanje spora u glavnom postupku, s obzirom na to da, prema odluci kojom se upućuje prethodno pitanje, elektronički potpisi o kojima je riječ u glavnom postupku nisu „kvalificirani elektronički potpisi” u smislu članka 3. točke 12. Uredbe br. 910/2014.
- 24 Direktor također ističe da su postavljena pitanja hipotetska jer se razmatranja suda koji je uputio zahtjev temelje na pogrešnoj činjeničnoj premisi prema kojoj je upravni akt koji se pred njim pobija potpisan potpisom koji nije „kvalificirani elektronički potpis”.
- 25 U tom pogledu treba podsjetiti na to da je, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, u okviru postupka predviđenog člankom 267. UFEU-a, koji se temelji na jasnom razdvajanju funkcija između nacionalnih sudova i Suda, nacionalni sud jedini ovlašten utvrditi i ocijeniti činjenice glavnog postupka te tumačiti i primijeniti nacionalno pravo. Isto tako, isključivo je na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da, uzimajući u obzir posebnosti predmeta, ocijeni nužnost i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu. Posljedično, ako se postavljena pitanja odnose na tumačenje prava Unije, Sud načelno mora odgovoriti na njih (presuda od 26. svibnja 2011., Stichting Natuur en Milieu i dr., C-165/09 do C-167/09, EU:C:2011:348, t. 47. i navedena sudska praksa).
- 26 Budući da je sud koji je uputio zahtjev jedini nadležan za utvrđivanje i ocjenjivanje činjenica spora koji se pred njim vodi, Sud mora načelno ograničiti svoje ispitivanje na elemente za ocjenu koje mu je sud koji je uputio zahtjev odlučio dostaviti i držati se situacije koju taj sud smatra dokazanom te ne može biti vezan pretpostavkama koje je iznijela jedna od stranaka u glavnom postupku (presuda od 2. travnja 2020., Coty Germany, C-567/18, EU:C:2020:267, t. 22. i navedena sudska praksa).
- 27 Sud ne mora donijeti odluku ako je, među ostalim, očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku, ili pak ako je problem hipotetski (presuda od 26. svibnja 2011., Stichting Natuur en Milieu i dr., C-165/09 do C-167/09, EU:C:2011:348, t. 48. i navedena sudska praksa).
- 28 Međutim, to ovdje nije slučaj.

- 29 Naime, iako je obrazloženje zahtjeva za prethodnu odluku doista sažeto, iz njega se ipak može razumjeti da sud koji je uputio zahtjev nije zapravo izveo konačne zaključke u pogledu pitanja treba li elektroničke potpise o kojima je riječ u glavnom postupku smatrati „kvalificiranim elektroničkim potpisima”. Naime, sud koji je uputio zahtjev izričito smatra da su mu „potrebne dodatne informacije o opsegu ispitivanja usklađenosti konkretnih potpisa sa zakonom propisanim sadržajem, kako bi se moglo utvrditi je li riječ o kvalificiranom elektroničkom potpisu”.
- 30 Stoga, suprotno onomu što tvrde Komisija i Direktor, nije očito da tumačenje prava Unije kakvo je zatražio sud koji je uputio zahtjev nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku ili da je istaknuti problem hipotetske prirode.
- 31 Slijedom navedenog, zahtjev za prethodnu odluku valja smatrati dopuštenim.

Meritum

Prvo pitanje

- 32 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti želi znati treba li članak 25. stavak 1. Uredbe br. 910/2014 tumačiti na način da mu se protivi to da se upravni akt donesen u obliku elektroničkog dokumenta proglašava ništavim ako je potpisan elektroničkim potpisom koji nije ispunjavao zahtjeve te uredbe propisane za „kvalificirani elektronički potpis” u smislu njezina članka 3. točke 12.
- 33 Prema ustaljenoj sudskoj praksi, prilikom tumačenja odredbe prava Unije valja uzeti u obzir ne samo njezin tekst u skladu s njegovim uobičajenim smislom u svakodnevnom jeziku nego i kontekst u kojem se nalazi te zadane ciljeve propisa čiji je ta odredba dio (presuda od 22. veljače 2022., Stichting Rookpreventie Jeugd i dr., C-160/20, EU:C:2022:101, t. 29. i navedena sudska praksa).
- 34 Kao prvo, potrebno je utvrditi da se, u skladu sa samim tekstom članka 25. stavka 1. Uredbe br. 910/2014, elektroničkom potpisu kao dokazu u sudskim postupcima ne smiju uskratiti pravni učinak i dopuštenost samo zbog toga što je on u elektroničkom obliku ili zbog toga što ne ispunjava sve zahtjeve za kvalificirani elektronički potpis.
- 35 Iz toga slijedi da ta odredba ne zabranjuje nacionalnim sudovima da smatraju nevaljanima elektroničke potpise, nego utvrđuje opće načelo koje navedenim sudovima zabranjuje da odbiju pravni učinak i dokaznu snagu elektroničkih potpisa u sudskim postupcima samo zato što su ti potpisi u elektroničkom obliku ili ne ispunjavaju zahtjeve utvrđene Uredbom br. 910/2014 da bi se elektronički potpis mogao smatrati „kvalificiranim elektroničkim potpisom”.
- 36 Kao drugo, valja utvrditi da je to tumačenje potkrijepljeno člankom 2. stavkom 3. Uredbe br. 910/2014, u vezi s njezinim uvodnim izjavama 21. i 49., iz kojih proizlazi da je na nacionalnom pravu da definira pravni učinak koji proizvode elektronički potpisi. Naime, na temelju te odredbe države članice slobodne su odlučiti mogu li priopćenja i mišljenja koja, među ostalim, izdaje porezna uprava u pogledu poreznih obveznika, biti u elektroničkom obliku i, eventualno, odrediti koja se vrsta elektroničkog potpisa zahtijeva ovisno o okolnostima. Uredba br. 910/2014 ne predviđa koju točno vrstu elektroničkog potpisa treba upotrijebiti u okviru sastavljanja određenog pravnog akta, konkretnije upravne odluke donesene u obliku elektroničkog

dokumenta. Slijedom toga, na državama članicama je da utvrde mora li takva upravna odluka imati isključivo kvalificirani elektronički potpis i koje su, eventualno, posljedice nepoštovanja tog zahtjeva.

- 37 Jedina iznimka u tom pogledu jest zahtjev iz članka 25. stavka 2. Uredbe br. 910/2014, prema kojem pravni učinak kvalificiranog elektroničkog potpisa mora biti istovjetan onomu vlastoručnog potpisa. Cilj te odredbe, kojom se samo za kvalificirani elektronički potpis propisuje presumpcija „izjednačenosti” s vlastoručnim potpisom, bio bi ugrožen ako bi se elektroničkom potpisu koji ne ispunjava zahtjeve te uredbe da bi ga se smatralo „kvalificiranim elektroničkim potpisom” ipak pripisalo usporedive ili čak snažnije učinke jer bi se širokim tumačenjem članka 25. stavka 1. Uredbe br. 910/2014 izbjeglo bilo kakvo osporavanje takvog potpisa ili bi ga se barem teže osporavalo nego vlastoručni potpis. Kao što je to pravilno istaknuo sud koji je uputio zahtjev, takav pristup imao bi za posljedicu stvaranje neravnoteže između dokumenta u papirnatom obliku s vlastoručnim potpisom i elektroničkog dokumenta s elektroničkim potpisom.
- 38 U ovom slučaju iz nacionalnog pravnog okvira koji je dostavio sud koji je uputio zahtjev proizlazi da je, na temelju članka 13. stavka 4. Zakona o elektroničkom dokumentu, pravni učinak elektroničkog potpisa i naprednog elektroničkog potpisa istovjetan onom vlastoručnog potpisa samo ako su to tako dogovorile stranke.
- 39 Kao treće, valja naglasiti da je cilj Uredbe br. 910/2014 osigurati, kao što to proizlazi iz njezina članka 2. stavka 3. u vezi s njezinom uvodnom izjavom 49., da se elektroničkom potpisu ne uskrati njegov pravni učinak samo zato što je u takvom obliku, a da se pritom ne utječe na izbor država članica u pogledu formalnih zahtjeva. S druge strane, ne može se smatrati da bi se, u okviru hijerarhijskog sustava različitih elektroničkih potpisa predviđenog Uredbom br. 910/2014, elektroničkom potpisu koji ne ispunjava zahtjeve te uredbe da bi ga se smatralo „kvalificiranim elektroničkim potpisom” moralo priznati snažniji pravni učinak od onog dodijeljenog vlastoručnom potpisu.
- 40 Stoga valja smatrati da članak 25. stavak 1. Uredbe br. 910/2014 ne zabranjuje nacionalnim sudovima da smatraju nevaljanima elektroničke potpise koji ne ispunjavaju zahtjeve iz te uredbe kako bi ih se smatralo „kvalificiranim elektroničkim potpisima” u smislu članka 3. točke 12. te uredbe, pod uvjetom da nevaljanost tih potpisa nije utvrđena samo zato što su ti potpisi u elektroničkom obliku.
- 41 S obzirom na prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti da članak 25. stavak 1. Uredbe br. 910/2014 treba tumačiti na način da mu se ne protivi to da se upravni akt sastavljen u obliku elektroničkog dokumenta proglašeni ništavim ako je potpisan elektroničkim potpisom koji nije ispunjavao zahtjeve te uredbe da bi ga se smatralo „kvalificiranim elektroničkim potpisom” u smislu njezina članka 3. točke 12., pod uvjetom da ništavost tog akta nije utvrđena samo zato što je potpis na njemu u elektroničkom obliku.

Treće pitanje

- 42 Svojim trećim pitanjem, koje valja razmotriti prije drugog pitanja, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. točku 12. Uredbe br. 910/2014 tumačiti na način da je, u nedostatku „kvalificiranog certifikata za elektronički potpis” u smislu članka 3. točke 15. te uredbe, to što je kvalificirani pružatelj usluga povjerenja kvalificirao elektronički potpis kao „poslovni elektronički potpis” umjesto kao „kvalificirani elektronički potpis” dovoljno da se predmetnom potpisu ne prizna potonje svojstvo.

- 43 Valja istaknuti da članak 3. točka 12. Uredbe br. 910/2014 propisuje tri kumulativna zahtjeva da bi se elektronički potpis mogao smatrati „kvalificiranim elektroničkim potpisom”. Kao prvo, potpis mora biti „napredni elektronički potpis” koji u skladu s člankom 3. točkom 11. te uredbe mora ispunjavati zahtjeve iz njezina članka 26. Kao drugo, potpis se mora izraditi pomoću „kvalificiranog sredstva za izradu elektroničkog potpisa”, koje mora, u skladu s člankom 3. točkom 23. navedene uredbe, ispunjavati zahtjeve utvrđene u Prilogu II. istoj uredbi. Kao treće, potpis se mora temeljiti na „kvalificiranom certifikatu za elektroničke potpise” u smislu članka 3. točke 15. Uredbe br. 910/2014. U skladu s tom odredbom, za to je potrebno da je predmetni certifikat izdao „kvalificirani pružatelj usluga povjerenja” i da ispunjava zahtjeve utvrđene u Prilogu I. toj uredbi.
- 44 Stoga, neovisno o okolnosti da je kvalificirani pružatelj usluga povjerenja u glavnom postupku kvalificirao predmetni elektronički potpis kao „poslovni elektronički potpis”, pojam koji nije predviđen Uredbom br. 910/2014, valja istaknuti da je postojanje „kvalificiranog certifikata za elektronički potpis” u smislu članka 3. točke 15. te uredbe, koji je izdao kvalificirani pružatelj usluga povjerenja i u skladu sa zahtjevima iz Priloga II. navedenoj uredbi, jedan od triju kumulativnih zahtjeva predviđenih u njezinu članku 3. točki 12. da bi se elektronički potpis mogao smatrati „kvalificiranim elektroničkim potpisom”.
- 45 Prema tome, činjenica da elektronički potpis ne ispunjava taj zahtjev dovoljna je da ga se ne može smatrati „kvalificiranim elektroničkim potpisom” u smislu Uredbe br. 910/2014.
- 46 Uostalom, kao što je to u svojim pisanim očitovanjima pravilno istaknula bugarska vlada, okolnost da se dotični pružatelj usluga povjerenja u glavnom postupku koristio kvalifikacijom „poslovnog elektroničkog potpisa” ne isključuje mogućnost da se usto isti potpis smatra „kvalificiranim elektroničkim potpisom”. Naime, činjenica da je elektronički potpis kvalificiran kao „poslovni elektronički potpis” nije ni na koji način relevantna u okviru ispitivanja toga potpada li taj elektronički potpis pod pojam „kvalificirani elektronički potpis” u smislu Uredbe br. 910/2014.
- 47 Stoga na treće pitanje valja odgovoriti da članak 3. točku 12. Uredbe br. 910/2014 treba tumačiti na način da je nepostojanje „kvalificiranog certifikata za elektronički potpis” u smislu članka 3. točke 15. te uredbe dovoljno kako bi se utvrdilo da elektronički potpis nije „kvalificirani elektronički potpis” u smislu tog članka 3. točke 12., pri čemu u tom pogledu nije relevantno je li on eventualno kvalificiran kao „poslovni elektronički potpis”.

Drugo pitanje

- 48 Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li Uredbu br. 910/2014 tumačiti na način da je unos elektroničkog potpisa u certifikat koji je izdao pružatelj usluga povjerenja dovoljan da bi taj potpis ispunjavao zahtjeve utvrđene tom uredbom kako bi ga se smatralo „kvalificiranim elektroničkim potpisom” u smislu članka 3. točke 12. navedene uredbe, ili je nužno da nacionalni sud provjeri ispunjava li taj potpis zahtjeve iz članka 26. te uredbe i njezina priloga I.
- 49 Kao prvo, valja podsjetiti na to da, kao što to proizlazi iz točke 43. ove presude, članak 3. točka 12. Uredbe br. 910/2014 propisuje tri kumulativna zahtjeva kako bi se elektronički potpis mogao smatrati „kvalificiranim elektroničkim potpisom”, pri čemu je jedan od njih postojanje „kvalificiranog certifikata za elektronički potpis”. Jedan od ostalih uvjeta je, među ostalim, da su zahtjevi predviđeni u članku 26. te uredbe bili ispunjeni u trenutku potpisivanja i da je elektronički potpis izrađen pomoću sredstva za izradu kvalificiranog elektroničkog potpisa.

- 50 Slijedom toga, kako bi se utvrdilo ispunjava li elektronički potpis zahtjeve utvrđene Uredbom br. 910/2014 da bi ga se moglo smatrati „kvalificiranim elektroničkim potpisom”, nije dovoljna sama činjenica da se potpis temelji na kvalificiranom certifikatu koji je izdao kvalificirani pružatelj usluga povjerenja.
- 51 Kao drugo, valja naglasiti da – iako su, kao što su to u svojim pisanim očitovanjima navele belgijska vlada i Komisija, svi zahtjevi iz Uredbe br. 910/2014 primjenjivi na kvalificirane pružatelje usluga kao i na kvalificirani elektronički potpis i na kvalificirani certifikat već bili predmet provjere od strane ovlaštenog tijela za ocjenjivanje sukladnosti, definiranog u članku 3. točki 18. navedene uredbe u okviru postupka revizije i od strane nadzornog tijela određenog u skladu s člankom 17. iste uredbe – kada jedna stranka nacionalnog postupka osporava činjenicu da je elektronički potpis doista „kvalificirani elektronički potpis” u smislu članka 3. točke 12. Uredbe br. 910/2014, nacionalni sud ipak mora provjeriti jesu li ispunjena sva tri uvjeta navedena u toj odredbi.
- 52 Kao treće, ta se razmatranja ne mogu dovesti u pitanje očitovanjima bugarske vlade i Direktora, prema kojima uvodna izjava 23. Uredbe br. 910/2014 stvara obvezu priznavanja usluge povjerenja koja ispunjava zahtjeve te uredbe i da bi se sustavu nadzora i certificiranja uvedenom Uredbom br. 910/2014 oduzeo njegov smisao ako se nadzor koji provodi nacionalni sud ne bi ograničio na provjeru je li predmetni elektronički potpis bio predmet kvalificiranog certifikata za elektronički potpis koji je izdao kvalificirani pružatelj usluga povjerenja upisan u nacionalni registar povjerenja.
- 53 Međutim, iz navedene uvodne izjave ne može se zaključiti da se njome usluge povjerenja koje su postale obvezujuće na temelju Uredbe br. 910/2014 želi izuzeti od bilo kakvog sudskog nadzora zato što su te usluge bile predmet upravnog nadzora u okviru postupka revizije od strane ovlaštenog tijela za ocjenjivanje sukladnosti, kako je definirano u članku 3. točki 18. te uredbe, ili nadzornog tijela određenog u skladu s člankom 17. navedene uredbe.
- 54 Naime, u toj se uvodnoj izjavi samo navodi da adresat obveze priznavanja takve usluge povjerenja može odbiti tu uslugu samo ako je nije u mogućnosti učitati ili verificirati zbog tehničkih razloga na koje ona ne može neposredno utjecati.
- 55 S obzirom na prethodna razmatranja, na drugo pitanje valja odgovoriti da Uredbu br. 910/2014 treba tumačiti na način da unos elektroničkog potpisa u certifikat koji je izdao pružatelj usluga povjerenja nije dovoljan da bi taj potpis ispunjavao zahtjeve utvrđene tom uredbom kako bi ga se smatralo „kvalificiranim elektroničkim potpisom” u smislu članka 3. točke 12. navedene uredbe. Kada se takva kvalifikacija osporava u okviru sudskog postupka, nacionalni sud mora provjeriti jesu li ispunjeni svi kumulativni uvjeti predviđeni u tom članku 3. točki 12., zbog čega osobito mora provjeriti jesu li ispunjeni uvjeti iz članka 26. iste uredbe i njezina priloga I.

Četvrto pitanje

- 56 Svojim četvrtim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti želi znati treba li članak 3. točku 12. Uredbe br. 910/2014 i njezin prilog I. tumačiti na način da je posljedica toga da je prilikom provjere usklađenosti kvalificiranog elektroničkog potpisa sa zahtjevima iz navedenog priloga utvrđena okolnost da je ime potpisnika, koji se pri njegovom pisanju uobičajeno koristi ćiriličnim pismom, bilo predmet transliteracije u latinično pismo, to da se taj potpis ne može smatrati „kvalificiranim elektroničkim potpisom” u smislu tog članka 3. točke 12.

- 57 Najprije, u tom pogledu valja podsjetiti na to da se, s jedne strane, kako bi se mogao smatrati „kvalificiranim elektroničkim potpisom” u smislu članka 3. točke 12. Uredbe br. 910/2014, elektronički potpis mora temeljiti na „kvalificiranom certifikatu za elektronički potpis” koji na osnovi članka 3. točke 15. te uredbe mora ispunjavati zahtjeve utvrđene u Prilogu I. toj uredbi. U skladu s točkom (c) navedenog priloga, kvalificirani certifikati za elektroničke potpise sadržavaju, među ostalim, barem ime potpisnika ili pseudonim, pri čemu se upotreba pseudonima mora jasno naznačiti. Kada je riječ o odredbama o korištenju takvim pseudonimom, u uvodnoj izjavi 33. te uredbe navodi se da one ne bi trebale sprečavati države članice da zahtijevaju identifikaciju osoba na temelju nacionalnog prava ili prava Unije.
- 58 S druge strane, jedan od triju kumulativnih zahtjeva predviđenih člankom 3. točkom 12. Uredbe br. 910/2014 da bi se elektroničkom potpisu priznalo svojstvo „kvalificiranog elektroničkog potpisa” jest taj da je taj elektronički potpis „napredni elektronički potpis” u smislu točke 11. istog članka. Članak 26. točke (a) i (b) Uredbe br. 910/2014 predviđa da elektronički potpis, kako bi ga se kvalificiralo kao „napredni elektronički potpis”, mora biti na nedvojben način povezan s potpisnikom i da se potonjega na temelju njega može identificirati.
- 59 S obzirom na prethodna razmatranja, na četvrto pitanje valja odgovoriti tako da članak 3. točku 12. Uredbe br. 910/2014 i njezin prilog I. treba tumačiti na način da se činjenici da je prilikom provjere usklađenosti kvalificiranog elektroničkog potpisa sa zahtjevima iz tog priloga utvrđena okolnost da je ime potpisnika, koji se pri njegovom pisanju uobičajeno koristi ćirilničnim pismom, bilo predmet transliteracije u latinično pismo, ne protivi to da se taj njegov elektronički potpis smatra „kvalificiranim elektroničkim potpisom” u smislu tog članka 3. točke 12., pod uvjetom da je taj potpis na nedvojben način povezan s potpisnikom i da ga se na temelju njega može identificirati, a što mora provjeriti nacionalni sud.

Troškovi

- 60 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (deseto vijeće) odlučuje:

- 1. Članak 25. stavak 1. Uredbe (EU) br. 910/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o elektroničkoj identifikaciji i uslugama povjerenja za elektroničke transakcije na unutarnjem tržištu i stavljanju izvan snage Direktive 1999/93/EZ treba tumačiti na način da mu se ne protivi to da se upravni akt sastavljen u obliku elektroničkog dokumenta proglasi ništavim ako je potpisan elektroničkim potpisom koji nije ispunjavao zahtjeve te uredbe da bi ga se smatralo „kvalificiranim elektroničkim potpisom” u smislu njezina članka 3. točke 12., pod uvjetom da ništavost tog akta nije utvrđena samo zato što je potpis na njemu u elektroničkom obliku.**
- 2. Članak 3. točku 12. Uredbe br. 910/2014 treba tumačiti na način da je nepostojanje „kvalificiranog certifikata za elektronički potpis” u smislu članka 3. točke 15. te uredbe dovoljno kako bi se utvrdilo da elektronički potpis nije „kvalificirani elektronički potpis” u smislu tog članka 3. točke 12., pri čemu u tom pogledu nije relevantno je li on eventualno kvalificiran kao „poslovni elektronički potpis”.**

3. Uredbu br. 910/2014 treba tumačiti na način da unos elektroničkog potpisa u certifikat koji je izdao pružatelj usluga povjerenja nije dovoljan da bi taj potpis ispunjavao zahtjeve utvrđene tom uredbom kako bi ga se smatralo „kvalificiranim elektroničkim potpisom” u smislu članka 3. točke 12. navedene uredbe. Kada se takva kvalifikacija osporava u okviru sudskog postupka, nacionalni sud mora provjeriti jesu li ispunjeni svi kumulativni uvjeti predviđeni u tom članku 3. točki 12., zbog čega osobito mora provjeriti jesu li ispunjeni uvjeti iz članka 26. iste uredbe i njezina priloga I.
4. Članak 3. točku 12. Uredbe br. 910/2014 i njezin prilog I. treba tumačiti na način da se činjenici da je prilikom provjere usklađenosti kvalificiranog elektroničkog potpisa sa zahtjevima iz tog priloga utvrđena okolnost da je ime potpisnika, koji se pri njegovom pisanju uobičajeno koristi ćiriličnim pismom, bilo predmet transliteracije u latinično pismo, ne protivi to da se taj njegov elektronički potpis smatra „kvalificiranim elektroničkim potpisom” u smislu tog članka 3. točke 12., pod uvjetom da je taj potpis na nedvojben način povezan s potpisnikom i da ga se na temelju njega može identificirati, a što mora provjeriti nacionalni sud.

Potpisi